

Vrijzinnigheid en orthodoxie

Onder de titel "Vrijzinnigen hebben orthodoxe christenen nodig" verschenen in *Christelijk Weekblad* 24 sept. 2010, p. 3

© Riemer Roukema

In het kerkblad van mijn woonplaats stond onlangs het bericht dat de vrijzinnig hervormde kerkdiensten werden beëindigd. De leden van de vrijzinnige afdeling waren allen hoogbejaard en zagen geen kans meer de diensten voort te zetten. In het artikeltje werd met spijt geconstateerd dat voortaan het vrijzinnige geluid in onze stad niet meer zou klinken. Om dat laatste moest ik een beetje lachen. Hoezo klinkt het vrijzinnige geluid niet meer? Ik hoor het in allerlei kerken die vroeger als midden-orthodox hervormd of als "gewoon" gereformeerd bekend stonden. Vrijzinnige gedachten over God, over Jezus als een bijzonder inspirerend mens, en over de Bijbel als een boek vol menselijke geloofservaringen hebben immers veel breder ingang gevonden dan alleen in de openlijk vrijzinnige gemeenten.

Sympathie

Nu heb ik voor diverse vrijzinnige standpunten best begrip, of zelfs sympathie. Voor westerse mensen is het vaak moeilijk te geloven in een persoonlijke God die ons kent en liefheeft, die zich aan het volk Israël en in Jezus Christus heeft bekendmaakt en die zijn Geest schenkt aan wie in Hem gelooft. De oudkerkelijke belijdenis van Gods drievoudigheid (meestal drie-eenheid genoemd) is voor rationeel denkende christenen vaak onacceptabel. Dat de Bijbel niet altijd zo letterlijk opgevat moet worden als vroeger werd aangenomen, kan regelmatig op mijn instemming rekenen. In het verleden waren vrijzinnigen hun tijd in theologisch opzicht vaak vooruit. "Vrijzinnigheid" betekent dat een christen *vrij* is om in een nieuwe tijd het geloof opnieuw te verwoorden en van ballast te ontdoen. Daarvoor beriepen vrijzinnigen zich op Paulus' woorden dat Christus ons heeft vrijgemaakt en dat wij zijn geroepen om vrij te zijn (Galaten 5:1 en 13). In principe zou ieder christen daarmee kunnen instemmen. Ik weet dat vrijzinnigen diep gelovige, mystiek aangelegde christenen kunnen zijn die zich vrij van dogma's en knellende banden serieus op Christus willen oriënteren.

Het probleem is alleen dat de georganiseerde vrijzinnigheid sterk is vergrijsd en nauwelijks nieuwe aanwas heeft. Op allerlei plaatsen is dat te zien. Zo was dat op 2 juli j.l. ook in het *CW* te lezen in een artikel over de Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB. Daar kun je terecht voor een goed verhaal, lasen we, maar er is weinig belangstelling voor. Hoe zou dat toch komen? Ik heb een sterk vermoeden wat de reden daarvan is.

Vrijblijvendheid

In de praktijk heeft de geestelijke vrijheid die vrijzinnigen zich veroorloven vaak als effect dat het christelijk geloof op losse schroeven komt te staan. God vervaagt, Christus wordt een inspirerend mens, de heilige Geest wordt algemeen religieus opgevat. Het gevolg is dat vrijzinnigen vaak tot de conclusie komen dat ze het christelijk leven niet zo nauw hoeven te nemen. Een volgende stap is dat vrijzinnigheid tot vrijblijvendheid wordt.

De grote vraag is echter wat je dan nog hebt over te dragen aan een volgende generatie. Hoe zullen jongeren bij zo'n geloofsbeleving, die wat vaag geworden is, nog tot geloof in Christus komen, en langs die weg God leren kennen en hun doop leren beamen? Hoe zullen jongeren dan nog leren bidden en Bijbellezen en hun vertrouwen op God leren stellen? Het antwoord op deze vragen is: in vrijzinnige kringen gebeurt dat nauwelijks meer. Vandaar dat vrijzinnige gemeenten (ook gemeenten die formeel niet zo heten) de jongere generatie vaak in het algemeen niet kunnen vasthouden en dus "vergrijzen" en alleen maar kleiner worden.

Aanwas

Weliswaar zijn er soms mensen die zich van elders bij vrijzinnige gemeenten aansluiten, maar meestal zijn zij afkomstig uit "orthodoxere" gemeenten of kerkgenootschappen. Steeds

opnieuw zijn er – begrijpelijk genoeg! – christenen die in de loop van hun leven vrijzinniger worden, en die geloofszaken wat ruimer gaan opvatten. Velen van hen blijven bij hun kerk en zetten zich onverminderd daarvoor in. Maar anderen die deze ontwikkeling doormaken, zijn als gevolg daarvan minder voor de kerk beschikbaar, of worden randkerkelijk. Sommigen die zich in hun eigen gemeente niet meer thuis voelen, gaan over naar een andere gemeente of naar een ander, vrijzinniger kerkgenootschap waar zij zich vrijer voelen. Maar ondanks die bescheiden aanwas van buiten worden vrijzinnige gemeenten doorgaans toch kleiner of worden zij opgeheven. Dit betekent dat in de levens van veel mensen de vrijzinnigheid een station is op een spoor dat bij een orthodoxer beginpunt is gestart. Het volgende station op dit spoor is onkerkelijkheid. Vaak genoeg komen vrijzinnigen daarbij uit, of anders de volgende generatie wel.

Traditioneel christendom

Ondanks mijn oprechte begrip voor allerlei vrijzinnige standpunten concludeer ik toch dat het vitale deel van het christendom daar is te vinden waar op een traditionele, orthodoxe wijze wordt geloofd en geleefd. Daar wordt God gebeden om vergeving voor de zonden en om leiding en wijsheid en kracht in het dagelijks leven. Daar is Jezus de Middelaar die door zijn dood en opstanding de weg naar God heeft gewezen, en die het voorbeeld is om na te volgen, ook op maatschappelijk gebied. Daar wordt gebeden dat de Geest ons steeds weer mag openen voor het evangelie. Daar leren kinderen van het gesproken gebed aan tafel, en van het gebed voor het slapen gaan, wat bidden is. Daar leren zij de Bijbelverhalen kennen omdat er thuis en bij andere gelegenheden met eerbied uit de Bijbel wordt gelezen en die wordt bestudeerd. Daar leren zij hun leven aan God toe te vertrouwen en te bidden om de komst van Gods koninkrijk. Daar wordt de basis voor hun christelijk engagement gelegd. Op grond daarvan kunnen zij, volwassen geworden, eventueel vrijzinniger worden. In de levens van tal van “nieuwe” vrijzinnigen is toch te zien dat zij afkomstig zijn uit een traditionelere vorm van christendom? Maar waar zouden zij zijn terechtgekomen als er nooit een orthodoxe basis in hun leven was gelegd?

Wie het belangrijk vindt dat het christelijk geloof aan de volgende generatie wordt overgedragen en in ons land blijft bestaan, doet er dus goed aan zich op het traditionele, orthodoxe christendom te oriënteren. Vandaar mijn sympathie voor de kleinere orthodoxe kerkgenootschappen, zoals de vrijgemaakt-gereformeerden, de Nederlands-gereformeerden, de christelijk-gereformeerden, de baptisten, de evangelischen – mits ze niet te dweperig zijn. (Rooms-katholieken en oosters-orthodoxen laat ik nu buiten beschouwing.) Daar is men niet benauwd de jongeren inhoudelijk een stevige basis mee te geven. Ook schaamt men zich daar niet door middel van alfa-cursussen het evangelie uit te dragen aan volwassenen die er niet mee bekend zijn of ervan vervreemd zijn geraakt.

Ik weet best dat het in die kleinere protestantse kerkgenootschappen en vrije gemeenten lang niet altijd ideaal toegaat. Ook daar bestaat kerkverlating, of er zijn spanningen over de te varen koers. Veel van de vragen waar men daar mee bezig is, zijn voor mij achterhaald. Bijvoorbeeld: Mogen vrouwen wel ambten vervullen, en zo ja, welke dan? Mag een christen die ontdekt dat hij of zij homoseksueel is een relatie aangaan? Wel is in dat opzicht in traditionele, orthodoxe gemeenten van alles in beweging. Hoe dit ook zij, je hoeft het niet in alles met orthodoxe gemeenschappen eens te zijn, om toch in te zien dat het aloude christelijk geloof daar levenskrachtig en overtuigend wordt overgedragen. Dat is mij veel waard, want volgens mij komt dat ons land ten goede – wat ongelovigen daar ook van zeggen.